

**TALABALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI SHAKLLANTIRISH VA
TADBIRKORLIKKA YO'NALTIRUVCHI OMILLAR****Moloshov Yusufali Imombayevich***To'ra qo'rg'on Agrotexnologiyalari texnikumi "Buxgalteriya hisobi va audit" yo'nalishi
o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada Talaba yoshlarda tadbirkorlikni shakllantirish va tadbirkorlikka yo'naltiruvchi omillar zamonaviy qarashlar orqali qiyosiy tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Moslou inson ehtiyojlari piramidas, case-study, Maqsadga yo'naltirilgan trening, Innovatsion va kreativ fikrlash, Risklarni boshqarish, Stajirovka va internship dasturlar, moliyaviy savodxonlik*

KIRISH

Bozor iqtisodiyotining muhim belgilaridan bo'lgan tadbirkorlik, uning shakllari va tadbirkorlik hatti-harakatlarini yoshlarda rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Inson xo'jalik yuritishning bozor tizimida o'zini anglashi, kelajakda ish o'rnini topishi va inson kapitalini shakllantirishi uchun iqtisodiy va moliyaviy qolaversa ijtimoiy ehtiyojlarini to'la qonli qondirishi uchun Moslou inson ehtiyojlari piramidasini to'rtinchi va beshinchi darajalari bo'lgan "o'zligini namoyon qilish" va "obro'-e'tibor qozonish" ehtiyojlarini qondirilishi uchun kasbiy ko'nikmaga ega bo'lib kelayotgan talabalarimizda tadbirkorlikni shakllantirish va tadbirkorlikka yo'naltirish zamon talabidir.

Talabalarda tadbirkorlikni shakllantirish uchun bir nechta yo'nalishlarda ish olib borish zarur. Bu, nafaqat iqtisodiy bilimlar, balki yaratuvchanlik, risklarni boshqarish, innovatsiyalar va muammolarga echim topish qobiliyatlarini ham rivojlantirishni taqozo etadi. Quyidagi asosiy yo'nalishlarni ko'rib chiqish mumkin: Tadbirkorlikka oid bilimlarni berish; Talabalarga tadbirkorlikning asosiy tushunchalari, iqtisodiy tamoyillar, marketing, moliya va menejment kabi sohalarda chuqur bilimlar taqdim etish zarur. Bu bilimlarni talabalar uchun:

1. Tadbirkorlik kurslari va seminarlar orqali o'rgatish

- Amaliy mashg'ulotlar va case-study lar (haqiqiy biznes misollarini o'rganish)

- Maqsadga yo'naltirilgan treninglar va mentorlik dasturlari

2. Innovatsion va kreativ fikrlashni rivojlantirish

Talabalar o'zgacha fikrlashni, yangi g'oyalarni ishlab chiqishni va ulardan biznes imkoniyatlarini yaratishni o'rganishlari kerak. Bu uchun:

- Brainstorming va ijodiy fikrlash treninglari

- Start-uplarni yaratishga yo'naltirilgan laboratoriyalar va hackathonlar

- O'zgacha g'oyalarga qiziqishni rivojlantirish uchun innovatsion ekotizimlar tashkil qilish

3. Amaliy tajriba orttirish

Talabalar nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llashni o'rganishlari zarur. Buning uchun: Stajirovka va internship dasturlarini tashkil qilish Mahalliy bizneslar bilan hamkorlikda tadqiqot va loyihalar olib borish

Start-uplar va kichik bizneslar bilan ishlash orqali real muammolarni hal qilish

4. Tadbirlar va forumlar tashkil etish

Tadbirkorlikni targ'ib qilish va talabalarni bu sohada faol bo'lishga undash uchun: Biznes forumlar, konferensiyalar, va seminarlar tashkil etish

- Mashhur tadbirkorlar va investorlarni mehmon sifatida taklif qilish va talabalarga o'z tajribalari bilan bo'lishishga imkon yaratish

- Talabalar o'rtasida biznes reja tanlovlari va start-up musobaqalari o'tkazish

5. Risklarni boshqarish va muvaffaqiyatsizlikdan o'rganish

Tadbir va muvaffaqiyatsizliklardan qo'rqmaslikni o'rgatish muhimdir. Bu orqali talabalar: Qanday qilib muvaffaqiyatsiz loyihalarni tahlil qilish va ulardan saboq olish. Risklarni samarali boshqarish va muammolarga yechimlar topish haqida o'rganish. Tadbirkorlikda psixologik bardoshlilikni rivojlantirish

6. Tarmoq va aloqalar o'rnatish

Talabalar o'zaro hamkorlik va tarmoq tuzish mahoratini rivojlantirishlari kerak. Bu uchun: Biznes inkubatorlari va accelerator dasturlarida qatnashish, Tadbirkorlar va investorlar bilan uchrashuvlar tashkil etish, O'zaro fikr almashish uchun onlayn va oflayn tarmoqlar yaratish;

7. Moliyaviy savodxonlikni oshirish

Talabalar tadbirkorlikni boshlashda moliyaviy resurslarni samarali boshqarish zarurligini tushunishlari kerak. Buni amalga oshirish uchun: Moliyaviy menejment va budjetlashtirish bo'yicha darslar, Investitsiya va startaplar uchun moliyalashtirish manbalari haqida ma'lumotlar berish, Kripto valyutalar va fintech sohalaridagi yangiliklar va tendensiyalarni tushuntirish;

8. Jamoa yaratish va liderlik

Tadbirkorlikda muvaffaqiyatga erishish uchun jamoani samarali boshqarish va yetakchilik ko'nikmalarini rivojlantirish zarur. Shuning uchun: Liderlik va jamoaviy ish bo'yicha treninglar o'tkazish, Talabalarga jamoa boshqarish va motivatsiyani oshirish bo'yicha maslahatlar berish

9. Mahalliy va global bozorda raqobatni o'rganish

Talabalarga global iqtisodiyot, raqobatbardoshlik, va bozordagi o'zgarishlarga tez moslashish qobiliyatini rivojlantirish muhim. Buni amalga oshirish uchun: Xalqaro bozorlar va savdo aloqalari haqida ma'lumot berish, Mahalliy va global bozordagi raqobatni tahlil qilish va mos ravishda biznes strategiyalarini ishlab chiqish

Yoshlarni tadbirkorlikka yo'naltiruvchi omillar bir nechta ijtimoiy, iqtisodiy, psixologik va ta'lim sohalaridagi faktorlar bilan bog'liq. Tadbirkorlikka bo'lgan qiziqish va rag'batni shakllantiruvchi omillar quyidagi asosiy yo'nalishlarda ko'rinadi:

1. Ta'lim va bilim olish imkoniyatlari

Tadbirkorlikni o'rgatish: Ta'lim muassasalarida tadbirkorlik, menejment, marketing, moliya va innovatsiyalar bo'yicha maxsus kurslar, seminarlar va treninglar tashkil etilishi yoshlarni tadbirkorlikka qiziqtiradi.

Amaliy mashg'ulotlar: Talabalar uchun amaliy loyihalar, startap inkubatorlari, biznes reja yaratish bo'yicha dasturlar va real biznes muammolariga yechim topish imkoniyatlari yoshlarning tadbirkorlikka bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Mentorlik tizimi: Yoshlarni muvaffaqiyatli tadbirkorlar yoki tajribali mutaxassislar bilan mentorlik dasturlariga jalb qilish ularga tajriba va ilm olish imkonini yaratadi.

2. Ijtimoiy va iqtisodiy omillar

-Ishsizlik darajasi: Yuksak ish uchun talab va kam ish o'rinlari, ayniqsa yoshlar orasida, tadbirkorlikka qiziqishni oshirishi mumkin. Ishsizlikdan qochish va mustaqil daromad olish uchun yoshlar o'zlarini tadbirkorlikda sinab ko'rishga qaror qilishadi.

Iqtisodiy imkoniyatlar: Iqtisodiy barqarorlik, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish uchun davlat dasturlari, grantlar va moliyaviy yordamlar yoshlarni tadbirkorlikka rag'batlantirishi mumkin.

-Bozor ehtiyojlari va innovatsiyalar: Yangi texnologiyalar va mahsulotlarga bo'lgan ehtiyoj yoshlarni innovatsion yechimlar va startaplar yaratishga undaydi. Dasturlash, raqamli marketing va elektron tijorat kabi sohalar o'zgarishlarga moslashish imkoniyatini yaratadi.

3. Psixologik omillar

- Mustaqillik va erkinlik: Yoshlar ko'pincha o'z biznesini yaratish orqali erkinlik va mustaqillikka erishishni istashadi. Bu, ayniqsa, o'z hayotini boshqarishni xohlaganlar uchun kuchli motivatsiya bo'lishi mumkin.

-Riskni qabul qilish: Tadbirkorlikni boshlashda risk olish muhim, va yoshlar ko'pincha xavf-xatarni boshqarishga tayyor, chunki ular odatda kamroq mas'uliyatga ega bo'lgan va xatoliklardan tez o'rganadigan yosh guruhidir.

- O'ziga bo'lgan ishonch: Yoshlar o'z qobiliyatlariga ishonch hosil qilib, o'z fikrlarini amalga oshirish uchun yangi g'oyalarni sinab ko'rishga tayyor bo'ladi. Bu ularda tadbirkorlikka qarshi ichki to'siqlarni yengishga yordam beradi.

4. Texnologiya va internet imkoniyatlari

- Raqamli texnologiyalar va internet: Internet va mobil texnologiyalar yoshlar uchun tadbirkorlikni boshlashda yangi imkoniyatlar yaratadi. Onlayn do'konlar, raqamli xizmatlar, platformalar va startaplar uchun qulay muhit yoshlarni bu sohada faoliyat yuritishga undaydi.

- Kripto valyutalar va fintech: Kripto valyutalar, blockchain texnologiyalari va fintech sohalaridagi innovatsiyalar yangi tadbirkorlik imkoniyatlarini yaratadi, bu yoshlarni ilg'or texnologiyalarni o'rganishga undaydi.

5. Jamiyat va atrof-muhit omillari

- Oila va jamiyatdagi qo'llab-quvvatlash: Oila va jamiyatdagi qo'llab-quvvatlash yoshlarni tadbirkorlikka jalb qilishda katta rol o'ynaydi. Agar oila va do'stlar tadbirkorlikni muvaffaqiyatli va qadrlil faoliyat sifatida qabul qilsa, bu yoshlar uchun kuchli motivatsiya bo'lishi mumkin.

- Jamiyatdagi muvaffaqiyatli tadbirkorlarning misollari: Muvaffaqiyatli yosh tadbirkorlar va jamoat figuralari jamiyatda o'z biznesini ochgan va uni muvaffaqiyatli yuritganlar, boshqa yoshlarni ham shu yo'lda ilhomlantirishi mumkin.

- Tadbirkorlikning ijtimoiy ahamiyati: Tadbirkorlik orqali ijtimoiy muammolarga yechim topish (masalan, ekologiya, sog'liqni saqlash yoki ta'lim sohasidagi innovatsiyalar) yoshlarni bu yo'nalishga qiziqtirishi mumkin.

6. Motivatsiya va ilhomlantiruvchi omillar

- Muvaffaqiyatli hikoyalar: Tadbirkorlikka qiziqayotgan yoshlarni muvaffaqiyatli bizneslar, startaplar va tadbirkorlikdan muvaffaqiyatli o'tgan shaxslarning hikoyalari ilhomlantiradi. Bu hikoyalar yoshlarni o'z biznesini boshlashga ilhomlantiradi.

- Yoshlarning o'ziga xos ehtiyojlari va g'oyalari: Yoshlar ko'pincha o'zlarining ehtiyojlari va qiziqishlariga asoslangan biznes g'oyalarini ishlab chiqadilar. Ular uchun bozorni yaxshiroq tushunish va yangi mahsulotlarni yaratish motivatsiyasi mavjud.

7. Yoshlarni qo'llab-quvvatlovchi ekotizimlar

- Biznes inkubatorlar va akseleratorlar: Yoshlar uchun maxsus tashkil etilgan biznes inkubatorlari va akseleratorlar biznes g'oyalarini rivojlantirish, moliyaviy resurslar topish, mentorlik va tarmoq yaratish imkoniyatlarini taqdim etadi.

- Investitsiyalar va grantlar: Yosh tadbirkorlar uchun mavjud grantlar, kreditlar, investitsiya imkoniyatlari va davlat dasturlari ular uchun tadbirkorlikni boshlashda qo'llab-quvvatlash imkoniyatini yaratadi.

Tadbirkorlikni talabalarda shakllantirish uchun faqat nazariy bilimlar emas, balki amaliy tajriba, innovatsion fikrlash, moliyaviy va menejment ko'nikmalarini ham rivojlantirish kerak. Shuning uchun talabalarga tadbirkorlikni o'rgatishda amaliyotga yo'naltirilgan, ijodkorlikni qo'llab-quvvatlovchi va risklarni boshqarishga qaratilgan dasturlarni yaratish muhimdir.

Yoshlarni tadbirkorlikka yo'naltirish uchun bir nechta omillar birgalikda ishlash kerak. O'z-o'zidan faqat iqtisodiy sharoitlar yoki ta'lim muassasalari emas, balki psixologik qo'llab-quvvatlash, jamiyatdagi muvaffaqiyatli model va yangi texnologiyalar imkoniyatlari birgalikda yoshlarni tadbirkorlikka yo'naltiradi. Ta'lim, motivatsiya, innovatsiya va qo'llab-quvvatlovchi ekotizimlar yordamida yoshlar o'z imkoniyatlarini aniqlab, tadbirkorlikka kirishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abduraxmanova G.Q. Kichik biznesda aholini ish bilan ta'minlash. Monografiya. - T.: "Iqtisodiyot", 2014.

2. "Adult Education and lifelong learning - Theory and Practice" by Peter Jarvis, 3rd edition.

3. "Aflatoun Training Manual" Teacher Training Institute Version. 2015.

4. Raxmatullayeva D.R. "Kasb-hunar ta'limi muassasalari o'quvchilarini tadbirkorlik faoliyatiga yo'naltirib o'qitishni takomillashtirish". Pedagogika fanlari bo'yicha Falsafa doktori (PhD) doktorlik dis. -T.:2018.

5. Raxmatullayeva D.R. Professional ta'lim muassasalari o'quvchilarida tadbirkorlik kompetensiyalarini shakllantirish. O'quv qo'llanma. "Tafakkur bo'stoni". -T.: 2022.